

Báo chí đấu tranh, phản bác việc lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo trong bối cảnh chuyển đổi số của các thế lực thù địch

TS. NGUYỄN ĐĂNG KHANG

Báo Đại Đoàn Kết; Email: dangkhangcand@gmail

Tóm tắt: Trong quá trình lãnh đạo, Đảng ta luôn khẳng định dân tộc và tôn giáo là hai vấn đề chiến lược có tầm quan trọng đặc biệt, thực hiện tốt chính sách dân tộc, tôn giáo là góp phần quan trọng tạo sự ổn định và phát triển bền vững đất nước. Tuy nhiên đối với các thế lực thù địch, phản động, cơ hội chính trị, vấn đề dân tộc, tôn giáo luôn là thứ vũ khí đặc biệt để chúng xuyên tạc, vu khống, kích động, phá hoại, chia rẽ khối đại đoàn kết toàn dân tộc. Chính vì vậy, trong môi trường hội tụ truyền thông, chuyển đổi số mạnh mẽ hiện nay, báo chí đang được coi là lực lượng chủ công trong việc nhận diện và phản bác quan điểm sai trái, thù địch, những âm mưu, phương thức, thủ đoạn lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo. Nhiệm vụ của báo chí là thông tin, định hướng dư luận, bảo vệ có hiệu quả nền tảng tư tưởng của Đảng, bảo vệ chế độ, bảo vệ đất nước.

Từ khóa: báo chí; lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo; nhận diện và đấu tranh, phản bác; nền tảng số; mạng xã hội.

1. Nhận diện phương thức, thủ đoạn lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo

Từ thực tiễn công tác phòng ngừa, đấu tranh với các thế lực thù địch, phản động, cơ hội chính trị lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo, rút ra một số âm mưu, phương thức, thủ đoạn phổ biến như sau:

Thứ nhất: Lợi dụng truyền đạo trái phép trong đồng bào dân tộc thiểu số nhằm hình thành tư tưởng ly khai, dân tộc cực đoan. Việc các thế lực thù địch lôi kéo, lập ra một số loại hình tôn giáo riêng cho người dân tộc thiểu số, như: □Tin lành Đê ga□ở Tây Nguyên; □Phật giáo riêng của người Khơme□□ nhằm □tôn giáo hóa□ vùng dân tộc thiểu số, tập hợp lực lượng, khống chế quần chúng, kích động biểu tình, phá rối an ninh, bạo loạn, gây mất ổn định chính trị - xã hội, hình thành lực lượng đối trọng với chính quyền và cao hơn là gây mâu thuẫn, xung đột dân tộc, tôn giáo tại các địa bàn chiến lược Tây Bắc, Tây Nguyên, Tây Nam Bộ, tiến tới phá vỡ khối đại đoàn kết toàn dân tộc.

Thứ hai: Cố vũ các hành vi vi phạm pháp luật và tiến hành các hoạt động tôn giáo trái pháp luật. Vi phạm cơ hoặc núp bóng vấn đề tôn giáo, dân tộc, các thế lực thù địch, phản động đã tăng cường hậu thuẫn về kinh tế, đường hướng hoạt động cho không ít cá nhân trong nước hoạt động với mục đích xuyên tạc, lèo lái một số

thông tin trong nước để chuyển hướng thành các vấn đề dân tộc, tôn giáo. Sự việc diễn ra ngày 11/6/2023 tại UBND xã Ea Ktur và UBND xã Ea Tiêu, huyện Cư Kuin, tỉnh Đắk Lắk được cơ quan điều tra xác định là vụ án khủng bố. Vậy nhưng những trang như Nhật ký yêu nước, BBC, VOA, RFA, và đương nhiên không thể thiếu tổ chức khủng bố Việt Tân lại xuyên tạc và coi đây là cuộc khởi nghĩa của người Thượng, vu khống rằng, Việt Nam đàn áp tôn giáo, phân biệt gây chia rẽ các sắc tộc ở Tây Nguyên. Đây là những thủ đoạn cũ nhưng thường xuyên lặp lại.

Thứ ba: Xuyên tạc vấn đề đất đai để công kích Đảng, Nhà nước, công kích chế độ, quy chụp, thổi phồng một số vấn đề tiêu cực trong xã hội để kích động, gây rối, thậm chí nhằm mục đích chính trị hóa, quốc tế hóa... Dù là vi phạm cá nhân hay một nhóm người nhưng chúng đều lồng ghép vào vấn đề đất đai, chính sách kinh tế với vấn đề dân tộc, tôn giáo □ Điển hình là một số vụ việc như: giải tỏa đền bù đất tại 42 Nhà Chung, Nhà thờ Thái Hà, dựng thánh giá, nhà nguyện trái phép ở giáo xứ Đồng Chiêm (Hà Nội), Đồng Hới (Quảng Bình), giải tỏa Chùa Liên Trì (TP Hồ Chí Minh). Mặc dù các cơ quan chức năng đã vạch trần hành vi vi phạm pháp luật, chống phá đất nước của một số tổ chức, cá nhân núp trong vỏ bọc dân tộc,

tôn giáo. Tuy nhiên, các thế lực thù địch, phản động lại lấy những vụ việc đó là cái cớ, lý do để xuyên tạc, vu cáo chính sách dân tộc, tôn giáo của Đảng, Nhà nước Việt Nam nhằm kiếm có can thiệp vào chính trị nội bộ, tạo sức ép và mặc cả trong các quan hệ đối ngoại.

Thứ tư: Xuyên tạc chính sách tôn giáo của Đảng, Nhà nước Việt Nam nhằm kiếm có can thiệp vào chính trị nội bộ, tạo sức ép và mặc cả trong các quan hệ đối ngoại. Từ 2004 - 2006 các phần tử phản động luôn ráo riết tác động tới Ủy ban tự do tôn giáo quốc tế Mỹ và Tổ chức theo dõi nhân quyền (HRW) có trụ sở ở Mỹ... để thông qua các báo cáo, các nghị quyết, thông cáo, phúc trình có nội dung xuyên tạc, làm cho cộng đồng quốc tế hiểu sai về tình hình tôn giáo ở Việt Nam. Vì vậy, Báo cáo thường niên của Ủy ban tự do tôn giáo quốc tế Mỹ trong các từ năm 2017 đến 2023 đã có những nhận định thiếu khách quan và xuyên tạc trắng trợn về tự do tôn giáo ở Việt Nam.

Trên cơ sở nhận diện những âm mưu, phương thức, thủ đoạn này, các cơ quan báo chí, người làm báo có thể đối chiếu với thực tiễn để triển khai thực hiện có hiệu quả công tác thông tin, phản bác việc lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo để xuyên tạc, chống phá; *tận dụng tối đa nền tảng số, truyền thông xã hội đang phát triển hiện nay*; đa dạng tin bài phản ánh giá trị văn hóa, quảng bá tiềm năng, cơ hội hợp tác đầu tư, những tấm gương đồng bào dân tộc, tôn giáo năng động vươn lên trong học tập, nghiên cứu, những nỗ lực thoát nghèo, làm giàu, đặc biệt là những tin bài chỉ rõ âm mưu, phương thức, thủ đoạn của các thế lực thù địch lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo để hình thành tư tưởng cực đoan, ly khai, tự trị, chia rẽ tôn giáo, dân tộc.

2. Một số tồn tại, hạn chế của báo chí trong phản ánh vấn đề dân tộc, tôn giáo

Từ thực tiễn công tác, nghiên cứu, tác giả nhận thấy, thời gian qua, báo chí phản ánh vấn đề dân tộc, tôn giáo còn một số tồn tại, hạn chế như sau:

- Các cơ quan báo chí chưa có nhiều tin bài tuyên truyền về các giá trị tốt đẹp, đóng góp của tôn giáo, sự tham gia của tôn giáo với các vấn đề của đời sống xã hội, đặc biệt là những tin bài chỉ rõ âm mưu, phương thức, thủ đoạn của các thế lực thù địch lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo để hình thành tư tưởng cực đoan, ly khai, tự trị, chia rẽ tôn giáo, dân tộc.

- Không ít cơ quan báo chí, phóng viên còn bị động chờ cơ quan chức năng cung cấp thông tin, chưa có sự

chủ động trong việc tìm đề tài, nắm bắt thông tin từ cơ sở, nắm bắt thông tin trên mạng xã hội, thông tin từ một số kênh truyền thông nước ngoài thiếu thiện chí như VOA, RFA... trên cơ sở đó khai thác, phản ánh, cảnh báo hoạt động của các tổ chức tôn giáo trái phép lợi dụng danh nghĩa tài trợ, từ thiện, trợ giúp pháp lý, phát triển sản xuất để thực hiện ý đồ, âm mưu, phương thức, thủ đoạn chống phá. Nhiều cơ quan báo chí thiếu phóng viên, biên tập viên hiểu biết chuyên sâu về vấn đề tôn giáo, dân tộc.

- Các tin bài, chuyên trang, chuyên mục phản ánh về đồng bào dân tộc có tăng về số lượng nhưng chất lượng, nội dung chưa thực sự hiệu quả, thiếu bản sắc, chưa phù hợp với trình độ nhận thức, nhu cầu thông tin của đồng bào. Những tin bài phản ánh giá trị văn hóa, quảng bá tiềm năng, cơ hội hợp tác đầu tư, những tấm gương đồng bào dân tộc năng động vươn lên trong học tập, nghiên cứu, những nỗ lực thoát nghèo, làm giàu được khai thác chưa nhiều, chủ yếu ở dạng phản ánh đơn thuần.

- *Công tác tuyên truyền vấn đề lợi dụng dân tộc, tôn giáo chưa phát huy được trên nền tảng số, thích ứng tốt với truyền thông xã hội đang phát triển hiện nay.* Một so sánh của người viết: Trong 1-2 năm gần đây, công tác tuyên truyền phòng ngừa tội phạm lừa đảo trên không gian mạng rất mạnh mẽ, các cơ quan báo chí tận dụng tối đa mạng xã hội để phản ánh phương thức, thủ đoạn, muôn kiểu dạng thức loại tội phạm này. Phần lớn các nội dung phản ánh đều ngắn gọn, dễ hiểu, trực quan, cụ thể, người dùng mạng xã hội có thể dễ dàng chia sẻ trên trang cá nhân để nhiều người khác cùng biết. Hiệu quả xã hội từ việc tận dụng tối đa lợi thế của nền tảng số, mạng xã hội để tuyên truyền phòng ngừa tội phạm lừa đảo trên không gian mạng rõ ràng đã được khẳng định. Trong khi đó, liên quan đến vấn đề dân tộc, tôn giáo cụ thể như tuyên truyền, chỉ rõ các các tổ chức tôn giáo chống phá, hoạt động tuyên truyền đạo trái phép, thủ đoạn kích động, rủ rê, lôi kéo, tập hợp ảnh hưởng trực tiếp đến sự ổn định chính trị, ổn định xã hội lại chưa được phản ánh tương xứng hoặc vượt trội trên các nền tảng mạng xã hội.

3. Những giải pháp hữu hiệu của báo chí trong bối cảnh chuyển đổi số

Đứng trước những thủ đoạn chống phá ngày càng tinh vi của các thế lực thù địch lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo, đánh tráo khái niệm về quyền dân tộc tự

quyết để chống phá đất nước, các cơ quan báo chí cần thực hiện nhiều giải pháp đồng bộ, đặc biệt là tận dụng tối đa nền tảng số để giải quyết tận gốc việc lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo. Cụ thể như sau:

Thứ nhất, đặc biệt quan tâm, phản ánh những thành tựu, kết quả đạt được trong phát triển kinh tế - xã hội. Những thành tựu, kết quả đạt được trong phát triển kinh tế - xã hội tại các vùng khó khăn, vùng đồng bào dân tộc, địa bàn tôn giáo chính là cơ sở vững chắc nhất để phản bác lại những thông tin xuyên tạc, bịa đặt. Chính vì vậy, nhiệm vụ của báo chí là thường xuyên, liên tục phản ánh chân thực những nỗ lực, đoàn kết, đồng lòng của Đảng, Nhà nước, chính quyền các cấp trong thực hiện các nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho đồng bào. Báo chí cần thực hiện tốt vai trò giám sát, phản biện xã hội trong thực hiện các chương trình, dự án, chính sách đầu tư vào vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc thiểu số, bảo đảm quyền và lợi ích chính đáng của người dân.

Thứ hai, để thực hiện công tác tuyên truyền, phản ánh có hiệu quả vấn đề dân tộc, tôn giáo, báo chí cần quán triệt quan điểm xuyên suốt của Đảng đó là bảo đảm các dân tộc bình đẳng, đoàn kết, tôn trọng, giúp nhau cùng phát triển đồng thời chống kỳ thị dân tộc, dân tộc cực đoan, dân tộc hẹp hòi; nghiêm trị mọi âm mưu, hành động chia rẽ, phá hoại khối đại đoàn kết toàn dân tộc. Trên cơ sở đó, báo chí cần phản ánh sâu đậm các chính sách dân tộc, các chương trình, đề án, của Đảng và Nhà nước, phát hiện những mô hình hay, nhân tố mới, điển hình tiên tiến để tuyên truyền, phổ biến, nhân rộng, hướng dẫn đồng bào học hỏi, vận dụng linh hoạt trong lao động, sản xuất, xóa đói, giảm nghèo; tôn vinh, biểu dương vai trò đóng góp của đội ngũ già làng, trưởng bản, người có uy tín vùng dân tộc đối với sự phát triển cộng đồng, xã hội.

Cùng với chính sách dân tộc, báo chí cần tiếp tục chú trọng, cụ thể hóa chính sách tôn giáo của Đảng và Nhà nước, trong đó tập trung vào các nội dung: Tôn trọng và bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng của nhân dân; bình đẳng giữa các tôn giáo và bình đẳng trước pháp luật; đoàn kết tôn giáo gắn với đoàn kết dân tộc; phát huy các giá trị tích cực, nhân văn của tôn giáo, phát huy các nguồn lực của tôn giáo; chống lợi dụng tôn giáo để chia rẽ đoàn kết tôn giáo, cũng như phá hoại sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội; tôn vinh, biểu dương các chức sắc, chức việc, tín đồ tôn giáo

trong tuyên truyền, vận động giáo dân sống tốt đời, đẹp đạo, đóng góp tích cực vào sự phát triển địa phương, đất nước; cổ vũ giáo dân thực hiện Huấn từ của Giáo hoàng Benedict XVI gửi Giáo hội Công giáo Việt Nam: *Người công giáo tốt cũng là người công dân tốt*.

Thứ ba, các cơ quan báo chí cần thường xuyên tuyên truyền, thông tin, phản ánh về vấn đề dân tộc, tôn giáo, mở và duy trì chuyên mục về tôn giáo, dân tộc. Đa dạng hóa hình thức, nâng cao chất lượng thông tin, tăng cường các thông tin được trình bày bằng ngôn ngữ, chữ viết đồng bào, chú trọng loại hình báo ảnh, phát thanh, truyền hình tiếng dân tộc. Thông tin kịp thời về những tà đạo, đạo lạ... đồng thời nhận diện rõ phương thức, âm mưu, thủ đoạn, các luận điệu lừa phỉnh, lợi dụng vấn đề dân tộc, tự do tín ngưỡng, tự do tôn giáo để lôi kéo quần chúng tham gia hoạt động chống phá, đồng thời cung cấp thông tin về chủ trương, chính sách của Đảng và nhà nước về chính sách dân tộc, tự do tôn giáo, dân chủ, nhân quyền; nội dung tuyên truyền, phổ biến các chủ trương, chính sách của Đảng đến đồng bào phải hấp dẫn, lôi cuốn, ngắn gọn, dễ đọc, dễ hiểu, dễ nhớ, dễ vận dụng, làm theo. Các cơ quan báo chí cần chú ý phát triển mạng lưới cộng tác viên là người dân tộc thiểu số, người có đạo.

Thứ tư, tận dụng tối đa nền tảng số, mạng xã hội. Theo báo cáo tổng kết năm 2024 của Bộ Thông tin và Truyền thông, các doanh nghiệp viễn thông đã phủ sóng gần 100% số thôn, bản trên toàn quốc, số thuê bao băng rộng di động đạt 94 thuê bao/100 người dân; thuê bao điện thoại di động sử dụng smartphone đạt 103,9 triệu thuê bao. Theo số liệu của DataReport, vào đầu năm 2025, Việt Nam có 79,8 triệu người dùng Internet, trong đó có 76,2 triệu người dùng facebook, 62,3 triệu người dùng Youtube, 40,9 triệu người dùng Tik Tok; Đối với mạng xã hội Zalo hiện có hơn 77,6 triệu người dùng (tính đến hết năm 2024)... Chính vì vậy, tận dụng được lợi thế mạng xã hội để đẩy mạnh công tác thông tin, tuyên truyền, định hướng, lan tỏa thông tin tích cực, chính thống, theo hướng phủ xanh thông tin tích cực, chủ động dẫn dắt, định hướng luồng thông tin trên không gian mạng liên quan đến vấn đề dân tộc, tôn giáo.

Trong giai đoạn hiện nay, thông tin trên mạng xã hội nhanh, nhiều chiều, các quan điểm sai trái, thù địch xuất hiện, tán phát trên không gian mạng rất khó kiểm

soát. Thực tiễn cho thấy, các kênh truyền thông, trang thông tin có tư tưởng thù địch như VOA, RFA, BBC, Việt Tân□ các đối tượng thù địch, chống phá luôn lợi dụng trang mạng xã hội để tán phát thông tin có nội dung xấu, độc chống phá Đảng, Nhà nước ta. Do đó, mỗi phóng viên, nhà báo chuyên trách văn hóa xã hội, dân tộc, tôn giáo cần phải coi nền tảng số, mạng xã hội là một mặt trận để kịp thời nắm bắt, chốt lọc thông tin, phản bác, đấu tranh kịp thời. Với công nghệ hiện nay đặc biệt với những công cụ tìm kiếm hiện đại, người làm báo có thể biết được những thông tin tốt, xấu phát ra từ nguồn nào, ở đâu, được tương tác ra sao, chủ thể truyền thông hoàn toàn có thể nắm bắt được một cách đầy đủ và nhanh chóng, trên cơ sở đó, phản bác và đấu tranh có hiệu quả.

Hình thức thể hiện thông tin trên mạng phải được triển khai theo hướng dễ nhận biết, dễ tiếp thu, thông qua các video clip, infographic, podcast radio, long-form□ hoặc bài viết ngắn có dịch sang tiếng dân tộc thiểu số, từ đó cung cấp các thông tin chính thống một cách nhanh chóng, phù hợp với tâm lý, thói quen của đồng bào. Ngoài việc sản xuất các tin bài đầy trực tiếp lên mạng xã hội, các cơ quan báo chí cũng có thể biên tập, chia sẻ các thông tin chính thống, hữu ích từ fanpage của các bộ ngành liên quan bởi lẽ thông tin từ cơ quan báo chí vẫn là thông tin được đồng đồng người dân tin tưởng và họ sẽ tiếp tục chia sẻ thông tin đó trên chính các trang cá nhân của họ.

Các cơ quan báo chí cần lập trang fanpage, kênh video, zalo□ (có xác thực tài khoản) nhằm mở rộng sức ảnh hưởng của thông tin, đồng thời, để nắm bắt thái độ của người dân, đặc biệt là những nhóm người hay sử dụng các phương tiện truyền thông xã hội đối với các vấn đề, sự kiện đang được dư luận quan tâm. Thực tế, các đối tượng phản động, cơ hội chính trị, tổ chức thù địch lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo đã tạo lập không ít trang web, fanpage□ giả mạo của các cơ quan, tổ chức, cơ quan báo chí để thông tin, xuyên tạc, gây rối nội bộ... Đồng bào dân tộc do thiếu kỹ năng nên không biết đây là trang giả mạo, mà nghĩ đây là trang chính thức của tổ chức đảng, cơ quan nhà nước, cơ quan báo chí nên được nhiều người đọc, theo dõi và tin tưởng, gây ra sự bất ổn chính trị, tạo dư luận xấu trong nhân dân, dẫn đến vi phạm pháp luật.

Thứ năm, mỗi khi có sự kiện, vấn đề liên quan đến vấn đề dân tộc, tôn giáo các cơ quan quản lý cần nhanh

chóng thông tin kịp thời đến cơ quan báo chí, đồng thời cơ quan báo chí cũng khẩn trương tìm hiểu, đăng tải, chia sẻ thông tin kịp thời trên fanpage, kênh video, zalo□ không được để □khoảng trống thông tin□. Bởi lẽ, khi các cơ quan chức năng của Đảng, Nhà nước, báo chí chính thống chưa có thông tin chính thức, sẽ vô tình tạo lập các □khoảng trống thông tin□, □khoảng trống im lặng□, các đối tượng, thế lực thù địch sẽ lợi dụng các trang mạng xã hội để lan tỏa thông tin bịa đặt, bóp méo sự thật, xuyên tạc vấn đề, □đổi trắng thay đen□, lẫn lộn đúng sai, thật giả, hoặc đưa thông tin có một phần sự thật nhưng với dụng ý xấu, phân tích và định hướng dư luận bằng luận điệu thù địch, lồng ghép, xâu chuỗi các vụ việc với nhau, tấn công trực diện vào sự hiếu kỳ của công chúng để chống phá Đảng, Nhà nước. Đáng chú ý, liên quan đến địa bàn Tây Nguyên, để thực hiện âm mưu □đổi trắng thay đen□, nhiều năm nay, các tổ chức, đối tượng thù địch, chống phá tạo ra các □điển đàn□, tổ chức gần gũi □Thúc đẩy hoà bình và bảo vệ quyền con người của những người bị áp bức tại Tây Nguyên□, trong đó là hai tổ chức mang tên □Người Thượng vì công lý□ và □Nhóm hỗ trợ người Thượng□ nhằm gây hiểu nhầm, lôi kéo, kích động nhằm chia rẽ khối đại đoàn kết và tác động tiêu cực đến nhận thức của người dân vùng đồng bào dân tộc thiểu số.

Tóm lại, để báo chí thông tin, định hướng dư luận xã hội, bảo vệ có hiệu quả nền tảng tư tưởng của Đảng, bảo vệ chế độ, bảo vệ đất nước, Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương, Bộ Công an, Bộ Văn hóa - Thể thao và Du lịch, Bộ Dân tộc và Tôn giáo, Hội Nhà báo Việt Nam□ tiếp tục chú trọng tập huấn, hướng dẫn, định hướng tuyên truyền kịp thời những vấn đề liên quan đến dân tộc, tôn giáo. Đồng thời, các cơ quan báo chí phân công phóng viên chuyên trách theo dõi mảng dân tộc, tôn giáo; khuyến khích phóng viên, biên tập viên tự học hỏi, nâng cao năng lực, hiểu biết về vấn đề dân tộc tôn giáo, chủ động tìm tòi, khai thác nguồn tin từ từ thực tế cơ sở, đặc biệt chú trọng khai thác thông tin trên nền tảng số, mạng xã hội, tận dụng tối đa kênh thông tin này để thông tin, tuyên truyền, đấu tranh, phản bác. Bởi đây là kênh hữu hiệu để nắm bắt tình hình tư tưởng, dư luận, những vấn đề nổi lên mà nhân dân đang quan tâm, chú ý, từ đó giúp các cấp, các ngành nắm bắt tình hình, kịp thời chỉ đạo, định hướng xử lý các tình huống phát sinh ở cơ sở./.